

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: HENRIK STEFFENS

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "HENRIK STEFFENS", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 217. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-grundtvig04val-shoot-workid79092.pdf> (tilgået 08. maj 2021)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

HENRIK STEFFENS.

BIANDT de Julemærker, som gav Grundtvig Haab om et lykkeligt Nytaar, var et Skrift af *Henrik Steffens: Om den falske Theologi og den sande Tro, en Stemme fra Menigheden*. Den danskfødte tyske Professor bekendte heri, at han nu var blevet en troende luthersk Kristen. - Hans Omvendelse, der var sket under Paavirkning af Præsten Scheibel i Breslau, vakte selvfølgelig stor Opsigt i Tyskland, og han blev Genstand for adskillige haanlige Angreb fra sine rationalistiske Modstandere. Et af de voldsomste og mest overfladiske af disse blev oversat i det københavnske Blad *Dagen* af Dr. jur. *Jens Kragh Høst*, som gav det sit fulde Bifald. Og derved fremkaldtes nedenstaaende Artikel af Grundtvig i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, den 24. April 1824*.

Samtidig med Grundtvigs Stykke fremkom der en kort, alvorlig Indsigelse i *Dagen* af *F. C. Sibbern*.

Samme Efteraar kom *Henrik Steffens* paa Besøg i København, og Grundtvig glædede sig paa Forhaand meget til at mødes med denne Frænde, som nu stod paa samme Trosgrund som han selv. Men desværre blev deres Møde ingenlunde saa hjerteligt og frugtbart, som Grundtvig havde haabet, især fordi Steffens paa Forhaand blev vundet imod Grundtvig af den Kreds, hvori han fornemmeligt færdedes, hos Mynster, Brødrene Ørsted, Oehlenschläger og Sibbern. Se: Brev fra Grundtvig til Ingemann den 26. November 1824 i *Grundtvig og Ingemann* (1882) S. 32-36.

218

Henrik Steffens.

Naar en Kæmpe som *Steffens* ydmyg bekiender, at han er meget for lille, til at see Herrens Propheter og Apostler, end sigeda ham Selv, over Hovedet, da forarger det naturligviis alle destoragtige Lilleputter, hvoraf nu om stunder den literaire Verdenvrimler, og det er ganske i sin Orden, at de pege Fingre ad ham, og vrænge efter ham, thi det er Alt, hvad de mægte, og Alvorligheden, veed de, sidder hos mange Læsere saa løs, at den lader sig fordrive af det første, det bedste Fjellebod-Spilop. Her til Lands, hvor det lille Vognmands-Lag, paa den sidste Tid, synes at spille Mester, er det heller intet Under, at Indførselen bliver derefter, og paa denne Maade lader det sig forklare, at en saa plump og jammerlig Anmeldelse af vor berømte Landsmands Bog: om den falske Theologie og den sande Tro, som den, der forleden stod i *Dagen*, er det Eneste, man hidtil herom saa paa Dansk. Saa bør det imidlertid ingenlunde være, dertil Bogen er vigtig, og *Dagens* Indfald forbyder mig længer at opsætte, hvad jeg længe havde betænkt, tilskynder mig uopholdelig at anmelde et Skrift, der, efter mine Tanker, er skikketh til at vække mange gavnlige Betragtninger.

At et saa opvakt Hoved, som *Steffens* unægtelig er, en Skribent, der ei blot har deelt Tidens høieste filosofiske Anskuelse, men, som En af Hoved-Mændene, kraftig virket til deres Uddannelse og Udbredelse, at han, i Manddoms-Alderen, opgiver dem, som Noget, der ei kan tilfredsstille den sandhedskiærlige Gransker, og bekiender, at han i den gamle, paa de høie Skoler som forældet hardtad bortkastede Bog: i Bibelen, har fundet, hvad han i Tidens Selv-Klogskab forgiæves søgde, fundet Sandhed til Salighed der, ikke ved spidsfindig Fortolkning, 219 men ved at tage Alt eenfoldelig, som Luther og de Gamle: det er unægtelig et Vidnesbyrd om Evangeliets Kraft, som det vist nok ikke behøver, men som dog alle Christne maa glædes ved, og som burde vække Mange til alvorlig Eftertanke. At vor Tid er mageløs ligegyldig ved det største af alle Spørgsmaal, ved Spørgsmaalet om Sandhed til Salighed, det er øiensynligt; menskulde selv saadanne Exempler ei vække andet end kaad Spot og latterlig fornemme Skulder-Træk, da maatte man for Alvor troe, at den nærværende Slægt i det Hele slet ingen Følelse havde afaandelig Natur; thi hvem der blot halvveis troer, at det i ham, der veed af sig selv at sige, ei kan opløses, men maa i Evigheden høste, som det i Tiden saaede, hvem der ogsaa kun halvveis troer det, og har beroliget sig over sin øvrige Vantro med den Tanke, at i saa oplyste Tider kan kun Tøsser og Børn have Fædrenes Tro, han maa dog nødvendig føle sig rystet, ved at see, han tænkte feil, ved at see en af Tidsalderens høiest Begavede vende tilbage til Fædrenes Tro, og bekiende det høit, uden at ændse Alt, hvad han derved taber i Verdens Øine, et Tab, som dog vist intet uden Sjæle-Fred og et levende Saligheds-Haab kan for ham erstatte. Rystet i sit Inderste, maa en Saadan drives til alvorlig at undersøge, paa hvilke Grunde *hans* Saligheds-Haab og hans Ringeagt for gammeldags Christendom hviler, og naar Mennesket først kommer dertil, at han alvorlig spørger om Sandhed til Salighed, da viser Kirkens Historie os, at Erfaring stadfæster Stifterens Ord: hvo som er af Sandhed, hører min Røst. Hvo som derimod, naar han seer en stor Aandbøie sig for Christi Aand i Bibel-Ordet, beroliger sig med den Tanke: *dersom* jeg har Ret i min Vantro, maa han være forrykt eller gaae i Barndom, *altsaa* er han forrykt eller gaaer i Barndom, han maa i det Mindste ikke snakke med om, hvad der er fornuftigt, hvad der er Lys eller Mørke i aandelig Forstand, thi enten veed han det slet ikke, eller han skyer Lyset, som jomaatte vise ham, det skulde først afgjøres, om han har Ret isin Vantro, før han, uden Daarskab, kan slutte, at den modsatte Tro er uforsvarlig. Overalt synes det dog virkelig at grændsenær til Galskab, naar man paastaaer, det er Aands-Svaghed eller Forrykthed at antage en Tro, der ei blot til alle Tider har talt store Hoveder og høist besindige Mænd blandt sine Bekiendere, men som øiensynlig har bragt Videnskabelighed

og Forstands-Udvikling til den Høide, de i Christenheden have naaet. Vilman giælde for oplyst og fornuftig, skulde man dog i det Mindste vogte sig for at tale saa forvirret, og slutte saa 220 halsbrækkende, at man beskiæmmes af, hvad man selv kalder Lys og Fornuft.

⊗ Dette være sagt som en venlig Paamindelse til dem, der nuomstunder vil slaae sig til Ridder paa bibelsk Christendom, at de ikke af Milepælen i Halle 1 lade sig forføre til at troe, de paa det attende Aarhundredes aflukkede Vei kan naae anden Hovedstad end Skams-Torp, hvor de dog vist nødig vil beklæde Høisædet. Hvad Vei de maae gaae, for nu at gjøre *Ordets Tjenere* Livet surt, har jeg naturligviis intet Kald til at vise dem; men vel har jeg Kald til at lære dem, at vores Tro ei døer af Trudslers, og at de ere Lysets Statholdere, netop som Pavernevere Christi, hvorfor deres Banstraaler da ogsaa have samme Virkning paa os, som Hines paa Reformatorerne, saa dem kastevi smilende tilbage, med det oprigtige Ønske, at de maae ramme Lysets *Fiender*, under hvilket Navn og hvilken Kappe de end skjule sig, ligesom hine rammede Christi! Vi høre til den Menighed, som Stifteren gav Navn af Lysets Børn, og bød at svare til Navnet; det Sidste glemde vist nok Mange, som bardet, men dog vidner Historien, at overalt, hvor Bibelen kom hen og troedes paa Ordet, der tændtes Lys, og der kan da vist Ingen med Grund fortænke os i, at vi kræve stærke Beviser, før vi vil troe, at hvad der tændte Lys i vor Sjæl, og tændte Lys i Landene, fra Jorsal, hid, at det er Mørke, og at hvad Christendommen, paa sin Vei gennem Tiden og paa sin Vei til vort Hjerte, fordrev som Mørke, adspredte som Taage, at det er nublevet Lys. Ei Lysets Børn, men dets feige Forrædere maattevi være, hvis nogen Pave-Bulle, i hvis Navn den saa udstædes, kunde bringe os til at antage saa utroelige Ting, eller endogkun til at fortie vor urokkelige Overbeviisning, at hvad der har gjort Lysets Gierning overalt, er Lys, og hvad der stræbde at forhindre og afbryde den, er Mørke, og at det er Bibel-Troens Forhold til Alt, hvad der i Tidens Løb har fornægtet og bekæmpet den.

⊗ At udsige denne Overbeviisning maa nødvendig være Trang for hver Christen, i Dage som disse; at udsige det høit og varmt maa hver Christen, som fik Tale-Gaver, ansee for en skyldig Kiærligheds-Gierning, og dobbelt forpligtet maa han føle sig dertil, naar han hidtil, som Forfatter, som vældig Folke-Taler, meer eller mindre selv drog i Aag med de Vantroer. Denne Kiærligheds-Gierning er det, *Henrik Steffens* har udført, i Bogen om den falske Theologie og den sande Tro, og hvem kan *

221 være Christen, uden at glæde sig ret inderlig derved, glæde sig dobbelt, fordi han ikke, som adskillige bekiendte Mænd i vore Dage, der atter nærme sig Kirken, lader, som om det altid var hans Mening, men bekiender aabenhjertig, han har selv været i Vildfarelse, og vendte om, da han saa det. At Fienderne spottet med en saadan Bekiendelse, er naturligt, men at den betager dem den Fornøielse at slaae Manden med hans egne Ord, er dem til visse meget ubehageligt, og at en Forfatter, som bedre end de Fleste var istand til at forbinde sine forrige Yttringer med de nærværende, ei vil bringe den os alle fristende Forfængelighed det mindste Offer, er os et glædeligt Pant paa, at Solener gaaet ned over de Propheter, som vente at see Steffens knæle for et Afguds-Billede, hvis Blændværk han saa klart gennemskuer. Kun opblæste Daarer spotte med hans Ord, at *Anelsen* hos ham gik foran Troen, som om *Formodningen* ikke altid aandelige Ting maatte gaae foran for *Visheden*, og som om især *Steffens* kunde undlade at bemærke, hvad der i høieste Grad var Tilfældet med ham, og hvad der kaster Lys paa hans hele offentlige Bane. Netop ved denne Bemærkning taber hans Bekiendelse alt mueligt Skin af Skrømt, for ei at tale om, hvadkun egenkiærlige Daarer kan kalde falsk Anklage; thi den stemmer derved overeens med, hvad alle andre Christne, der opmærksom have betragtet hans aabne Færd, maatte finde. Hvem der saaledes, med mig, for 20 Aar siden, studsede ved at høre *Steffens*, med henrivende Veltalenhed, beskrive Chridommens Straale-Bane gennem Tiderne, ophøie dens guddommelige Virkninger, nedrive det opsminkede, livløse Afguds-Billede, man i Frankrig opreiste, og trindt i Europa tilbad som enhimmelfalden Minerva, hvem der hørte det, maa vel sande, at *Anelsen* hos denne store Aand gik forud, ja, besynderlig langt forud for Troen, og hvem der ikke hørte det, kan dog kommetil samme Overbeviisning, ved opmærksom at læse det 7de og 8de Stykke i hans Indledning til filosofiske Forelæsninger; thi selv om man ikke saa nøie, som vi, der da studerede den falske Theologie, kiender den Tone, der 1803 herskede hos os, kan dog af dens endnu vedvarende Efterklang lære Nok, for atskiønne, at hvem der da taledes som *Steffens*, maatte dybt oglevende ane den Christi sande Guddom, hvis Herlighed saaledes for hans Blik gennemstraalede Tiderne. At det ei hellerer Noget, jeg først nu finder, kan hvem der lyster see i mit korte Begreb af Verdens-Krøniken (1812) og det dertil hørende Krønikens Gienmæle, hvor jeg udsagde det Ønske og Haab, jeg nu 222 med Glæde seer opfyldes. Der sagde jeg ogsaa, hvad jeg nu med Fryd gientager, at skiøndt jeg i hine Dage, som storagtig Ungersvend, veltilfreds med det Skyggeværk, men dengang kaldte oplyst Theologie og rensat Christendom, kun *beundrede* hans Ild og Tale-Gaver, saa var det dog en Gnist af denne Ild, hvorved, da Herren vilde, Lyset tændtes i min Sjæl, saa han er den eneste Lærer paa Høiskolen, hvem jeg haver Noget at takke, han er og den, som, ved at paanøde mig Bekiendtskab med ethøiere Blik paa Konst og Videnskab, rakde mig Nøglen til Valhals laasede Dør, og, hvad der er meer, bidrog mægtig til at bevare mig for Miskiendelse af Troens Forhold til Konst og Videnskab, som er fordærvelig, men hvoraf en Christen dog, i Dage, da begge Dele dreves saa uchristelig, nødvendig maatte fristes. Ei kan jeg fritage *Steffens* fra at spottes som en aandelig Krøbling af dem, der kalde det Tegn paa Sundhed og Kraft, afmægtig til at trodse den Kæmpe, som, efterat have lidt Døden for sine, deler med dem sit evige Liv, og har gennem Aarhundreder viist, at Han kun behøver at udrække Spiret, saa knuse hans Fiender som Leerkar. Ei kan jeg heller forhindre Nogen fra at mishandle hans Bog og fordreie hans Ord; men dybt maatte jeg foragte mig selv, om jeg kunde taale, at man formine Øren haaner den

herlige Mand, og Christendommen i ham, uden i Sandheds Navn at aabenbare Uretfærdigheden, ogkiærlig, ja, broderlig at dele al den Spot og Galde, man vil udøse over ham, fordi han har gjort, hvad alle burde: erkendtsin Vildfarelse og sin Trang til den himmelske Frelser, er vendtom til den Herre, som os købde, og har frimodig bekiendt sinTro!

✂ Dette være Nok for denne Gang, thi det kan være Nok, daingen hos os endnu har prøvet at drøfte Bogen om den falskeTheologie og den sande Tro, men *Dagen* kun gientaget entydsk Forhaanelse, som kun kan ramme, hvis Overgang tilChristendommen: til den sande, virkelige, gennem Tiderneforplantede, i Ordet uforanderlig talende Christendom, hvisdet, uden videre Beviis, er Nok til at vanære en Mand, hvisdet er et aandeligt Selvmord, som fortjener Skiændsel ogAfskye.

✂ Vel havde jeg betænkt, her, med det Samme, at gennemgaaeBogen, og, uden at fortie dens Mangler, gjøre opmærksom paade mange skarpe Blik og dyrebare Sandheder, den indeholder;men det vilde medtage mere Tid, end jeg kan taale, at Forhaanelsen, uden at blottes i sin Nøgenhed, flyver om Land; 223 her er vel ikke heller Stedet til en Tale, der turde falde defleste Læsere meget for alvorlig. Vel veed jeg ikke ret, om Bøger af mig meer finde Læsere i Danmark, hvor man i detHele synes at have lagt Bogen paa Hylden; men netop derforagter jeg at prøve det, og kan da ei fattes Leilighed til nærmereat omtale en Bog, der, *som en Stemme fra Menigheden*, svarer til sit Navn, og fortjener at besvares, venlig, alvorlig, med en Stemme fra Kirken.

N. F. S. Grundtvig.